

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**R. P. Thomæ Tamburini Societatis Iesu Siculi
Caltanisettensis, In Alma Vniversitate nobilis Civitatis
Messanæ, Theologiæ Primarij Professoris. Explicatio
Decalogi Duabus distincta partibus**

In qua omnes ferè conscientiæ casus, ad decem Præcepta pertinentes,
mira brevitæte, claritate, & quantum licet, benignitate declarantur

Continens sex Libros posteriores in Decalogum, id est, expositionem
præceptorum secundæ tabulæ

Tamburini, Tommaso

Monachii, Anno M.DC.LIX.

Munera à iudice non acceptanda, num. 5.

urn:nbn:de:hbz:466:1-39995

c paulo ante c. 1. nu. 14. d. sup. lib. 7. r. 5. n. 13. & 14. c. sup. lib. 6. c. 2. §. 4. prefertim a num. 5.

Modus procedendi.

2. Quidnam requiritur, ut iudex iudicē procedat? respondeo, f. duplici modo eos posse procedere, vel per viā inquisitionis, vel ad instantiam partis, per viam accusationis.

f. l. Sanch. Les. Delug. mox citam. & Dicaftil. lib. 2. de iustit. tr. 1. d. 5. dub. 3.

3. Si procedat hoc secundo modo, requiritur semiplena probatio, ut iudex possit reum interrogare, & torturā subijcere; secus, tenetur de damno, & confessio à reo facta non esset valida: semiplena autem probatio est, cum adest unus testis omni exceptione maior, deponens, se vidisse; vel si adsunt vehementia quædam indicia &c.

4. Si procedat primo modo, inquisitio vel est generalis, vel specialis, vel mixta. Generalis est, quando inquiritur in genere, an subditi seruent leges &c. specialis, quando inquiritur in particulari, an Paulus v.g. homicidium commiserit? mixta, quando inquiritur de persona determinata, v.g. de Paulo, non tamen de determinato delicto; vel contra, quando de delicto determinato, v.g. de homicidio fortē patrato, sed non de persona determinata.

Dico igitur primò, ad generalem inquisitionem à iudice instituendam non requiri, ut præcedat infamia, sed tunc interrogati non debent patefacere eos, qui occulta crimina perpetrarunt, etiam si sub iuramento, vel excommunicatōne illis præcipiatur, ut quod sciunt,

proferant; possunt enim, ac debent per æquivocationem dicere, se nescire.

Dico secundo, ad specialem requiri, ut præcedat infamia authoris, vel ut rumor de eo sparsus sit per maiorem partem vicinæ, vel aliud æquivalens: id autem est ad inquirendum; nam deinde ad interrogandum reum vel subijciendum torturæ, requiritur semiplena probatio, ut dictum est.

Dico tertio, quoad mixtam, legendum esse g. Lessium, sicuti etiam esse legendos h. alios, quoad alia huc pertinentia: nobis enim satis sit, hæc pingui calamo innuisse ad dandam tironibus cognitionem terminorum.

g. Less. lib. 2. c. 29. num. 109. h. Sanch. lib. 6. conf. c. 2. Delug. t. 2. de iust. d. 37. à sec. 6. aliosque ab his citatos.

Munera à Iudice non acceptanda.

5. Non est sermo i. de iusto stipendio ipsis constituto, siue ex lege, siue ex consuetudine, siue ubi illæ non adsunt, ex pacto; neque de pretio, quod is fortē accepit pro eo, ad quod ex Iustitia non tenebatur; ut si noctu ad longum tempus vigilaverit, quò causam expediret. Si longum iter suscepit, &c. Nec de muneribus ipsi datis ab alijs à litigantibus, vel datis consanguineis, amicisque ex alijs titulis: hæc enim siue stipendia, siue dona ex nullo capite iniusta supponuntur. Nec de illa quæstione, an pro liberandis reis liceat supremo iudici, pecuniam accipere; ea enim huc non pertinet, & de illa poterit legi Diana l. Nec de illa alia, an iudex possit pecuniam accipere pro eligenda sententia probabili; de hac enim breviter,

X x x

sed suf-

sed sufficienter dixi lib. 8. Tr. 3. c. 7. §. 3. num. 13.

i l. Dicast. li. 2. de just. tr. 2. d. 6. dub. 4. n. 64. 1 Dian. p. 7. tr. 6. ref. 1.

Sermo igitur est de ijs muneribus, quæ ad movendum judicem solent à partibus dari. Et quidem Petrus m Navarra atque aliqui n ex Societate, putant, posse judicem accipere munera à partibus, ut ab amicis, vel personis dignis donata, sed non ad movendum animum; id quod tamen non placet Dicastillo o, quia sic sternitur, inquit, via ad omnia munera accipienda. Nam propterea nos absolute hinc quærimus, an ejusmodi munera sint illicita, & restituenda? esse communiter à Rep. profliganda, certum esto, quia ex Eccles. 20. Xenia, & dona excacant oculos judicum. nihilominus ad trutinam Theologicam si id expendamus, ita distinguendum est.

m Pet. Navar. lib. 3. c. 3. n. 22. n aliqui apud Dica. mox citan o Dicastill. lib. 2. de just. tr. 2. d. 6. dub. 4. n. 80.

6. Præscindendo à juramento, quod alicubi emittitur de non admittendis muneribus, quod omnino est observandum, & præscindendo à legibus positivis, de quibus postea, vel munera ita accipiuntur à judice, ut ab illis nec moveatur ad injustitiam, nec periculum grave & proximum sit, ut ad eandem afficiatur, & tunc jure naturæ, nec illicita nec restitutioni sunt obnoxia; hujus generis regulariter sunt munuscula ex esculentis, vel ex rebus parvi momenti. Ratio est, quia tunc non adest caput, nec ullius culpæ, nec ullius pænæ. Vel ita accipiuntur, quocumque fine à parte dentur, ut judex ad injustitiam

afficiatur, vel ut proximum sit periculum ad illam; & tunc dico primo, illicitè accipi. Dico secundo, esse obligationem restitutionis, ante causam expeditam. Dico tertio, non esse restituendi obligationem p finita causa. Ratio primi dicti est, quia qui amat periculum tam proximum, peribit in illo. Ratio secundi dicti est, quia, ut alibi universaliter diximus, judex obligatur ad removendum illud periculum suæ subversionis; at nunc munera retenta illud afferunt, ut supponimus, ergo. Neque judicem ullo modo q excuso ab hac citata restitutione, ex eo capite, quod inurbanus videretur, si munus litiganti remittat: non, inquam, excuso, tum quia ex ea remissione potius honorem ex affectu ad justitiam, quam dedecus ex inurbanitate, sibi apud omnes conciliaret; tum maximè, quia si supponis eum per illam retentionem muneris, esse in periculo proximo peccandi, qua ratione sola inurbanitas, nisi accedat alia notabilis necessitas, eundem excusare ab eo periculo cavendo possit? commodius igitur huic judici remedium erit, per poenitentiam, confessionem, & alia opera devotionis se constanter munire, ne injustitiam faciat; nam sic si probabiliter prævidet constantem se futurum in bono proposito, jam non erit in proximo periculo peccandi; quod si id probabiliter habere non possit, restitutionem omnino expediat, necesse est. Ratio tertij dicti est, quia si litigans verè dedit gratis illa munera, transtulit dominium in judicem, & finita causa, jam non est amplius locus illius periculi.

p l. Mol. r. 1. tr. 2. diff. 88. Less. lib. 7. Venio

2. f. 14. dub. 9. *usq. t. 2. in p. 2. d. 164. Re-*
bell. l. 18. de donat. qu. ult. Delug. mox ci-
tandum sec. 11. nu. 134. ubi solvuntur ali-
qui textus in contrariu. q. ut excusat in
aliquo casu Delugo t. 2. de just. d. 37. sec. 11.
n. 130. r. l. nostram Meth. Conf. lib. 3. c. 3.
adde Caramuelem in Reg. S. Benedicti nu.
1506.

7. Venio ad leges humanas Iuris
 communis, & pro iudice seculari duo
 dico. Primò, probabile mihi esse, si à
 iudice munera, etiam contra leges has
 acceptata fuerint, non esse s. obligatio-
 nem restitutionis, ante sententiam. Ra-
 tio est, quia in his legibus non adsunt
 verba clarè impediencia translationem
 domini in iudicem, & ex alia parte re-
 stitutio ab iisdem legibus videtur in-
 posita in poenam, atque adeo non ur-
 gere ante sententiam; post sententiam
 obligatio urgebit, quia iustæ sententiæ
 semper est standum, ut omnes t. doce-
 mus.

s. *Dicast. l. c. nu. 82. t. l. Delug. t. 2. de*
just. d. 37. sec. 15. à num. 185. ubi, quid,
quando vel est injusta sententia, vel præ-
scriptioni falsa innixa.

Dixi (venio ad leges Iuris commu-
 nis) nam proprias quisque suas confi-
 deret, ut Hispanas consideravit pluri-
 bus Sanchez n.

u. *Sanch. in Confil. lib. 3. c. unico d. 1.*

Dico secundò, (præscindendo ab eo,
 quod modò dictum est, esse de jure
 naturæ) iudices seculares non peccare,
 saltem mortaliter, ex eo solo capite,
 quod adversus has leges seculares ope-
 rentur. Ratio est, quia o. aliqui proba-
 biliter censent, seculares leges, saltem
 de facto, ad mortale nequaquam ob-
 stringere, nisi id expresse declarent.

o. *Nav. Covarr. Valent. alijque apud*
Castrop. d. 1. de leg. p. 15. n. 6.

8. Iam verò superest dicere de Ec-
 clestasticis iudicibus, sive ordinarijs,
 sive delegatis: de quibus item assero
 duo.

Assero primò, præscindendo simili-
 ter à jure positivo, etiam si illicitè ju-
 dex Ecclesiasticus agat, acceptando mu-
 nera, non obligari ante sententiam ad
 restitutionem. Ratio est eadem, quæ
 modo num. 7. dicta est de iudice secu-
 lari. Excipe, nisi sint accepta pro fe-
 rendæ sententiæ iusta, de qua re alibi p.
 diximus. Excipe item, nisi accepta fue-
 rint, ratione visitationis: sed id est de
 jure positivo, ut paulo post num. 10.
 dicam. Excipe demum, nisi intercurrat
 simonia, ut ex se patet.

p. *sup. lib. 7. c. 5. §. 3. præfert. 13.*

9. Assero secundò, quoad culpam,
 considerando solum jus positivum,
 (nam quid prohibeatur de jure naturæ,
 dictum est superius universim nu. 6.)
 me non invenire verba in sacris cano-
 nibus clarè denotantia obligationem
 sub mortali: quamvis enim id gravi-
 ter prohibeatur, tamen rigidior vox,
 quam invenio, est, *Mandamus*, quæ ob-
 ligationem ad mortalem culpam ex a-
 liquorū q. sententia non ostendit. Quod
 si jubeatur, r. acceptum restitui, id intel-
 liget quis, post sententiam, sicuti modò
 dictum est de iudice seculari. Profe-
 rantur canones. Non quod pro certo
 asseram, non adesse prohibitionem sub
 mortali, lego enim, doctores rigidissi-
 mè invehì contra ejusmodi munera,
 sed ut rem considerandam sapientiori-
 bus offeram.

q. *Azor p. 1. lib. 5. c. 6. q. 5. à v. lex*

xxx 2

10. Sanè

n. 6. & universim Caet. in summa v. Clericorum peccata. versus finem.

r. c. statutum, §. si quid autem, de rescriptis in 6.

10. Sanè (inquit pontifex) ad audi-
entiam Apostolatus nostri pervenit,
quod cum ex delegatione nostra cau-
sas suscipitis pertractandas, more sæ-
cularium super decima litis, vel par-
te alia, pro diversa terrarum consue-
tutine, præter expensas victualium,
cum litigantibus receptis pignoribus,
pro salario convenitis. Nos atten-
dentes, quod ad hoc vobis & alijs cle-
ricis sint Ecclesiastici redditus depu-
tati, ut ex ipsis honestè vivere debeat-
tis: & infra. Ideoq; mandamus, qua-
tenus ab huiusmodi exactionibus de-
cetero abstinentes, vigore judiciarii
gratis studeatis litigantibus impertiri.

s. c. cum ab omni, de vita & honest. Clericorum.

Et alibi. Insuper, ut gratis & cum
omni puritate iudicium coram ipso
procedat, nullum munus, vel quicquid
aliud (nisi forsitan esculentum vel po-
culentum mera liberalitate oblatum,
quod paucis consumi possit die-
bus &c.) recipere à partibus, quali-
tercumque perquirant.

o. c. statutum, §. insuper, de rescriptis in 6.

Et in Decreto p. Nō licet iudici, ven-
dere justum iudicium, etsi liceat ad-
vocato, vendere justum patrocinium,
& Iureconsulto rectum consilium.

p. c. non licet 11. q. 3.

Ibidem: ille tamen q; solet, tamquā
malè sibi allatam pecuniam repetere,
qui justum iudicium emit, quoniam
venale esse non debuit.

q. c. non sanè, §. ille tamen, 14. q. 5.

11. Haftenus sacri Canones; neque
hac de re alios invenio: invenio qui-
dem alios multo severiores, hosque à
sacro concilio & Tridentino renovatos.
Sed loquuntur de visitatoribus, qui sa-
nè si munera accipiant à visitatis, pec-
cant mortaliter, & ad restitutionem te-
nentur, immò dum de casu visitationis
tam rigidè canones loquuntur, non ve-
rò sic de alijs casibus, eos in solo rigore
juris naturalis relinquere videntur.
Tantum rigorem in Visitatoribus si li-
bet cognoscere, ecce textus: caveat, in-
quit, ne ipse (Visitator) vel quisquam
suorum, aliquod munus quodcumque
sit, & qualitercumque offeratur, præsu-
mat recipere: ut non quæ sua sunt, vi-
deatur quærere, sed quæ Iesu Christi.
Quod si fuerit contra præsumptum, re-
cipiens maledictionem incurrat, à qua
numquam (nisi duplum restituat) libe-
retur. Volumus enim in his fraudem
quamlibet penitus evitari. Hæc ibi. Ad-
verte tamen, legitimas procuraciones
pro moderato victu esse concessas &c.,
adverte item, Inquisitoribus & prohibi-
tum esse, dona percipere, etiam ab offi-
cialibus, sub pœna excommunicationis
latæ sententiæ.

r. Conc. Tri. sess. 24. c. 3. de reform. s. c. Romana, §. procuraciones, de censibus & exactis in 6. & confirmatur c. exigit, eodem. t. l. Trid. l. c. t. l. Sanch. lib. 1. consil. c. unico d. 2. num. 6.

12. Puto autem, in illo verbo (præ-
sumat) temperari id, quod rigidè notat
Glossa 11. dum innuit, Visitatorem, ne
esculenta quidem, & modicæ conside-
rationis munera posse recipere, quam-
vis, per c. statutum, citatum, possit ea-
dem recipere iudex Ecclesiasticus, extra
visita-

visitationes: puto, inquam, temperari. Cum enim illud (præsumat) temeritatem ostendat credere meritò possumus, tantum rigorem ad modica esculenta, vel ad exigua similia nequaquam extendi. Et Tridentinum loco citato hunc canonem confirmans, licet non utatur eodem verbo (præsumat) dum tamen aliud non explicuit, videtur solum idem, quod Canon voluisse.

tt *Glossa in c. Romana. §. procuratio- nes. de cens. & ex act. v. aliquod munus.*

Munera iudici, an donanda?

13. Quando iudex licitè potest accipere munera, juxta dicta, licitè & alijs donant. Sed quid, quando illicitè iudex petit, vel accipit? respondeo, si ea quis dat, ad redimendam suam vexationem injustam, non peccat¹⁴. Ne sit tamen litigans facilis ad credendum, vexationem injustam intercedere, quia omnes ferè litigantes putant, se injustè vexari, cum tamen non ita sit, intercedit tamen, quando imminet periculum claræ injustitiæ, vel injustæ inæqualitatis, in expediendis negotijs, ijs prius expeditis, ob quæ munera iudex accepit.

u *Mol. l. 1. tr. 2. d. 88. Sanchez. l. 3. Consil. cap. unico, dub. 3. & communiter. Rebell. alijque apud Dicast. l. c. n. 86.*

14. Hac occasione nota, iudicum famulos, qui aliquibus propter munera accepta aditum præbent ad iudicem, alijs injustè exclusis, omnino peccare; sed tamen iisdem propter eandem rationem, dare licebit munera ad redimendam vexationem. Dixi (injustè) nam si, sine alterius præjudicio, extraordinarium favorem famulus procuret litiganti, licitè, quamvis indecorè, propter hanc causam, aliquid accipiet,

15. Nota, ea, quæ iudex, alijsve recipiunt ad redimendam vexationem debere (præter peccatum) omninò restitui, quia, in vitis absolutè dominis, accipiuntur.

Denique iudicis amasiæ, quando ad sollicitandam causam munera offerre liceat, diximus lib. 5. c. 1. §. 4. n. 23.

§. II.

Reus.

An licitè aperiat occulta, vel falsa crimina testium.

QUæres primò, potestne reus ad enervandam falforum testium authoritatem, eorum occulta crimina revelare? respondeo, si alia via non datur, qua commodè testimonium infirmet, sanè potest¹⁵, sive spontè, sive compulsi à iudice, testes illi testati fuerint: quilibet enim jus se tuendi habet, cum iusto moderamine, præsertim eodem genere armorum, quo oppugnatur. Quod si alia via datur, ut item si per manifestationem unius peccati minoris sibi consulere satis posset, manifestaret autem majus, eum peccaturū, etiam contra Iustitiam, puto; sicuti eodem modo peccare supposuimus supra illum, qui se corporaliter defendendo, excedit limites necessariæ defensionis.

a *Lessl. 2. c. 31. n. 1. b sup. lib. 6. c. 4. §. 3. num. 16.*

2. Hinc sequitur primò, eum, qui accusatur de crimine, quod juridicè ab accusatore probari nequit, non solum posse negare crimen, sed etiam dicere,

xxx 3

accusa-